

de *Casovall*⁴ (terme de Pallerols) a l'Alt Urgell, és d'un celtisme evident: KASSO-BALLO-S, format amb el pan-cèltic BALLO- 'cos', que tan sovint figura com a segon membre de compostos (veg. DCEC, RODA-BALLO, 48b23ss.; ZCPb. xxv, 45-56).

DERIV.: *Casquet* [1695 «galericulum», Lacav.; *DT.*, 1757, o sigui «sorte de bonnet»; «los monjos de la Cartuxa --- lo *casquet* lo duhen de llana blanc, los caps pelats y un petit cerquillo», B. de Maldà, *Excursions*, 136; 'el capdamunt de la roda de proa, també anomenat *barret*' L'Escala (1937);⁵ *casqueta* 'gorra' ross., cerd. < fr. *casquette*; *encasquetar* [1839, Lab.; -ar-se 'entossudir-se' 1803, Belv.]

Cascarra degué significar 'crani, closca (del cap humà)', a Val., judicant pel deriv. *cascurrut* «cabezudo» (*Canyissaes*, 132); fora d'això el que es coneix és la locució en *casarra* 'amb el cap nu': «uns anaven en çaragüells blancs, en cama crua y en *casarra*, atres en çaragüells estrets de mahonet, alforrats y en mocador al cap», MGadea (*T. del Xè* I, 152; I, 278); així ho sento també a Orba, mentre a Moixent uns ho deien així, altres en *kaškëra* (1962): mot que hi ha bones raons per creure mossarabisme directe del val. (cf. la presència en hispano-àrab, ja assenyalada), no pas transmès per cap parlar castellà, mossàrab o nomossàrab (a distingir de *casàrria*, inconnex pel sentit, amb el qual vol confondre'l Moll, *AORBB* III, 51; *AlcM*).

¹ Lacav. 1695 fa un llarg article però solament amb detalls de les classes de casc com a peça d'armadura. OPou i Busa-Nebr. (1507) l'ometen totalment, tot i que el darrer el trobava en el seu model castellà. Vogel, 1911, només 'barril' («Fass»). —

² Si Virgili usa una variant *casida* (*Aen.* XI, 775) i això suscitaria la noció d'un acusatiu grec, tenint en compte que el mot no és grec ni sembla trobar-s'hi cap agafador ferm, i que el que porten els mss. de Festus és *casila*, com que -is, acompanyat d'un antic acusatiu -ida, realment donen un aire indoeuropeu, farem bé de no oblidar que també en part del cèltic una nasal vocàlica dóna un resultat amb a (almenys an o am). Si es parla de l'etrusc no fóra lícit de dir que l'etrusc en etimologia llatina es carrega tot allò que no sabem? — ³ Weisgerber va demostrar que -ellus en antroponímia antiga era més cèltic que llatí. Per a d'altres noms cèltics en *Cassic-* (*Cassiciate*, *Cassignatos*, etc.), veg. encara, ultra Holder I, 824-6; Weisgerber, *Galatische Sprachresten*, p. 171; *Die Sprache der Festlandkelten*, §§ 47, 55, 74; per a *Bodio-casses*, veg. ultra Thurneysen i Horst Schmidt, Holder I, 458. Fóra temptador de relacionar aquest hipotètic cèlt. KASS- 'test' o 'crani' o 'casc' —puix que al capdavant podria sortir de KAD-TI— amb el tipus germ. occid. HÖD 'casc, capell, còfia, caputxa' i germ. occid. i sept. HATT- (< HAD-TU-?) (cf. al. *hut*, angl. *hood*, etc.), però ja m'adono que encara que la H- germànica suposa K-, hi ha dificultats per part de la naturalesa de la dental: deixem-ho als especialistes. — ⁴ *AlcM* copia la grafia bàrbara i infundada *Casovall* d'algu-

nes geografies i dels nomenclàtors castellans. En el país només he sentit *kasobál*, i així ho escric en *E. T. C.* en el mapa de noms pre-romans i el seu índex. — ⁵ En altres derivats quedem en dubte si vénen de *casco* o de la família de *cáscara*, en la seva doble cara ('closca'/'cascar'); Vall Farrera un *casquet* 'un carràs d'avellanés' (Àreu, 1933), Torla *casco* amb el doble significat 'cap del cuc (de la draga)' i 'capciró que cobreix el fruit del faig (la faja)' (1965).

Casca, cascabancs, cascabot, V. cascar

CASCADA, 'salt d'aigua' de l'it. *cascata* 'caiguda', 'cascada', participi de *cascare* 'caure', del llatí vulgar *CASICARE, derivat del ll. CADERE (participi CASUS) id. □ 1.ª doc.: *cascata*, 1803, Belv.; -ada Lab. 1839.

Els escr. Renaix. seguien vacil·lant molt de temps entre les dues formes. En el primer esbós de l'*Atl.* (1867): «La gran *cascata*, en branques de mar esbadiant-se, / los boscos y esplanadas abriga per supols, / y pera obrirlos via, rodant y cabussantse, / se fan enllà las serras, s'ajauhen los tussols» (però canvia tot el primer vers ja en l'original de 1877 v, 14a), en canvi va posar-lo en la versió de 1877 en el II, 17c: «L'aurífer Tajo, / l Betis rient, que fosa plata / roba als jardins d'Hispalis, a joguinosos dolls, / anguillejant rodolan, de *cascata* en *cascata*, / y or de sas fonts deixavan, per marges y ayguamolls» (ací tant la versió de 1867 com l'ed. definitiva, 1878, porten una altra cosa). Per a exemples de *cascata* en Bosch de la Trinxeria, Vidal Valenciano, i fins Maragall, veg. els *DAG.*, *DBal.* i *AlcM*, i se'n trobaran molts a les guies d'Osona i CATorras; per a d'altres de *cascada* en els mateixos Verdaguer, Maragall, Carner, etc., veg. també aquells diccionaris. *L'IEC* i el grup de *L'Avenç* en general es decidiren per *cascada*. En el S. XVI, en què hi havia tants soldats que tornaven de servir a Itàlia, va tenir algun curs en català el verb *cascar* en el sentit de 'caure': «*cascaren* en terra morts» es llegeix en un doc. d'Osona de l'any 1584 (FSolà, *Monografia Hist. de Puiglagulla*, Vic, 1916, p. 126).

Cascada ha quedat definitivament en la llengua del S. XX: «I quan punteja l'alba arran de la carena / i de la solitud, / d'esquelles d'escamots la comalada és plena / i la *cascada* canta la pastoral quietud», Josep Seb. Pons.

DERIV.: *Cascatella*, del dim. it. *cascatella*, en Bosch de la Trinxeria i d'altres. *Cascadejar* (escr. Renaix.); *cascadeig* (id.).

Cascadura, cascall i 'menes de terra, de nou', etc. *V. cascar*

CASCALL, II, 'Papaver somniferum' planta narcòtica, de l'ar. *ħašħāš* id. □ 1.ª doc.: fi S. XIV i S. XV.

Ja *cascayl* 'Papaver somniferum L.' en una versió del Màcer, de la fi del S. XIV (*EstRamon* v, 52). En el *Libre de conexenses de spícies*, ms. de 1455 de la Bibl. Univ. de Bna., fº 14v, és clar que s'ha de llegir